

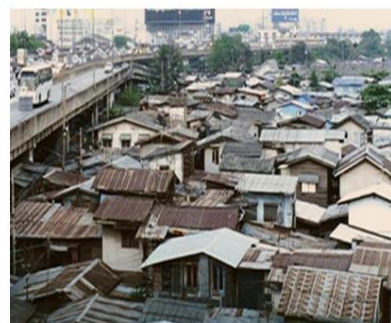
มูลนิธิสถาบันอนาคตไทยศึกษา
THAILAND FUTURE
FOUNDATION

Engage • Analyze • Inform

สถาบันอนาคตไทยศึกษา ซีรีส์งานศึกษาเรื่องความเหลื่อมล้ำ

8 ข้อเท็จจริง

ความเหลื่อมล้ำในไทย

คำนำ

ประเทศไทยยืนอยู่ท่ามกลางความขัดแย้งมาร่วม 10 ปี หลากงานวิจัย หลายเวทีปฏิรูปหยิบยกปัญหาความเหลื่อมล้ำว่าเป็นหัวใจหลักของความขัดแย้งหลายๆ ครั้งที่ผ่านมา สถาบันอนาคตไทยศึกษาได้ตระหนักถึงความสำคัญของประเด็นนี้ และเพื่อยกระดับให้การถกเถียงเชิงนโยบาย ได้มีข้อมูล ข้อเท็จจริงมาสนับสนุน สถาบันฯ จึงได้หยิบเอาประเด็นเรื่องความเหลื่อมล้ำมาเป็นหนึ่งในประเด็นหลักของหัวข้อวิจัยสำหรับปีนี้ โดยจะนำเสนอซีรีส์งานวิจัยเรื่องความเหลื่อมล้ำ (Thailand Future Foundation Series on Inequality) ซึ่งในส่วนแรกจะเป็นการสะท้อนความเป็นจริงของความเหลื่อมล้ำ บนพื้นฐานของข้อมูล เริ่มจากรายงานฉบับนี้ “7 ข้อเท็จจริง ความเหลื่อมล้ำในไทย” ซึ่งจะเป็นการนำเสนอข้อเท็จจริงเกี่ยวกับความเหลื่อมล้ำทั้งด้านรายได้ ทรัพย์สิน และด้านโอกาส รวมถึงจะมีงานศึกษาที่จะฉายภาพความหวัง และโอกาสของคนไทย ผ่านตัวแทนจากกลุ่มต่างๆ

ในส่วนที่สองจะเป็นบทวิเคราะห์สถานการณ์ในอนาคต ด้วยคำถามว่า ถ้าหากเราปล่อยให้ความเหลื่อมล้ำเป็นแบบนี้ต่อไปจะเกิดอะไรขึ้น สะท้อนผลลบที่จะเกิดกับสังคมและเศรษฐกิจ

และส่วนสุดท้ายเป็นข้อเสนอเชิงนโยบายว่าแล้วเราควรทำอะไรเพื่อแก้ไขความเหลื่อมล้ำต่าง รวมทั้งผลกระทบของนโยบายต่างๆ เช่น นโยบายขึ้นค่าจ้างขั้นต่ำ 300 บาท นโยบายประชานิยมอื่นๆ นโยบายสวัสดิการ การคุ้มครองทางสังคม รวมถึงบทบาทภาครัฐ ภาคเอกชน ในการแก้ไขปัญหา

สารบัญ

บทนำ:

ทำความเข้าใจความเหลื่อมล้ำในไทย: มุมมอง วิธีวัด 1

ข้อเท็จจริงที่ 1

ปัญหาความเหลื่อมล้ำไม่ได้ดีขึ้นเลย จากเมื่อสามทศวรรษที่ผ่านมา 5

ข้อเท็จจริงที่ 2

กลุ่มใหญ่สุดในครอบครัวคนจนคือครอบครัวคนชรา ส่วนครอบครัวคนรวย 6

มีอาชีพเฉพาะทางกับเจ้าของธุรกิจ

ข้อเท็จจริงที่ 3

เกือบครึ่งของครอบครัวไทยมีรายได้ต่ำกว่า 15,000 บาทต่อเดือน 7

ข้อเท็จจริงที่ 4

ความเหลื่อมล้ำจริงมากกว่าที่รายงานทั่วไปอย่างน้อย 25% 8

ข้อเท็จจริงที่ 5

ความเหลื่อมล้ำด้านความมั่งคั่งไทยอยู่อันดับท้ายๆ ของโลก 10

ข้อเท็จจริงที่ 6

ทรัพย์สินเฉลี่ยของครอบครัวสส. รวยกว่าอีก 99.999% ของครอบครัวไทย 11

ข้อเท็จจริงที่ 7

นอกจากรายได้และทรัพย์สินยังมีความเหลื่อมล้ำด้านอื่นๆ เช่น การศึกษา สาธารณสุข 12

ข้อเท็จจริงที่ 8

ความเหลื่อมล้ำที่สำคัญที่สุดที่ควรแก้ คือความเหลื่อมล้ำด้านโอกาส 13

บทนำ

ทำความเข้าใจความเหลื่อมล้ำในไทย: มุมมอง วิธีวัด

ในประเทศไทยมีครอบครัวทั้งหมด 22 ล้านครอบครัว หากอยากรู้ว่าความเหลื่อมล้ำหน้าตาเป็นอย่างไร ให้ลองสำรวจรายได้ของแต่ละครอบครัว แล้วจึงเรียงลำดับจากครอบครัวที่รายได้น้อยที่สุดไปหาครอบครัวที่รายได้สูงที่สุด ตั้งแต่ครอบครัวที่ 1 ไปจนถึงครอบครัวที่ 22 ล้าน จากนั้นแบ่ง 22 ล้านครอบครัวนี้ออกเป็น 10 หมู่บ้านโดยในแต่ละหมู่บ้านประกอบไปด้วยครอบครัวคนไทย ราว 2.2 ล้าน หรือมีครอบครัวหมู่บ้านละ 10% ของครอบครัวทั้งหมด ให้ครอบครัว 10% แรก หรือ 2.2 ล้านครอบครัวที่จนที่สุด ให้อยู่ในหมู่บ้านที่ 1 (ขอเรียกว่า ครอบครัวที่จนที่สุด 10%) ส่วนครอบครัวที่จนที่สุดรองลงมาอีก 10% ให้อยู่ในหมู่บ้านที่ 2 ทำอย่างนี้ไปเรื่อยๆ จนถึงครอบครัว 10% สุดท้ายซึ่งเป็นครอบครัวที่รวยที่สุดอยู่ในหมู่บ้านที่ 10 (ขอเรียกว่า ครอบครัวที่รวยที่สุด 10%)

ถ้าเราลองทำการสำรวจในหมู่บ้านที่ 1 (ครอบครัวที่จนที่สุด 10%) ที่ประกอบไปด้วยครอบครัวที่จนที่สุดราว 2 ล้านครอบครัว เราพบว่ารายได้เฉลี่ยของหมู่บ้านนี้ตกอยู่ประมาณ 4,300 บาทต่อเดือน หรือเป็นหมู่บ้านของครอบครัวที่มีรายได้ต่ำกว่า 5,700 บาทต่อเดือน ถ้าเราจะดูว่าครอบครัวเหล่านี้หน้าตาเป็นยังไง ให้ลองจินตนาการว่าเรากำลังเดินเข้าไปในหมู่บ้านในชนบท ซึ่งส่วนใหญ่ราว 40% เป็นบ้านที่มีคนชราเป็นหัวหน้าครอบครัว มีรายได้หลักมาจากเงินที่ลูกหลานส่งมาให้ อีกส่วนหนึ่งประมาณ 1 ใน 4 เป็นครอบครัวเกษตรกร

ถ้าเราลองเดินต่อไปที่หมู่บ้านที่ 5 ที่มีฐานะระดับกลางๆ ปรากฏว่ารายได้ครอบครัวในหมู่บ้านนี้เฉลี่ยราว 13,000 บาทต่อเดือน โดยแต่ละครอบครัวมีรายได้อยู่ระหว่าง 12,000 – 15,000 บาท หน้าตาของหมู่บ้านที่ 5 คงเทียบได้กับชุมชนในเมือง หรือเขตอุตสาหกรรม ซึ่งกลุ่มใหญ่ที่สุดราว 20% มีหัวหน้าครอบครัวทำอาชีพเสมียน หรือเป็นพนักงานขาย รองลงมา ประกอบอาชีพพ่อค้า แม่ค้า ซึ่งมีสัดส่วนพอๆ กันกับ หนุ่ม/สาวโรงงานอยู่ที่ 16%

จากนั้นเดินต่อไปที่หมู่บ้านสุดท้าย ถ้าลองจินตนาการดูหมู่บ้านนี้คงเป็นหมู่บ้านจัดสรร มีรายได้ครอบครัวเฉลี่ยราว 90,000 บาทต่อเดือน 40 % เป็นครอบครัวที่หัวหน้าครอบครัวทำอาชีพเฉพาะทาง (อย่างหมอหรือวิศวกร) อีก 12% เป็นเจ้าของธุรกิจหรือเถ้าแก่

ด้วยการฉายภาพครอบครัวในแต่ละหมู่บ้านแบบนี้ ทำให้ค้นพบ 8 ข้อเท็จจริงที่น่าสนใจได้แก่

ข้อเท็จจริงที่ 1: ปัญหาความเหลื่อมล้ำไม่ได้ดีขึ้นเลย จากเมื่อสามทศวรรษที่ผ่านมา 25 ปีที่ผ่านมา GDP ของไทยนั้นเพิ่มขึ้นเกือบ 4 เท่า แต่รายได้ส่วนที่ตกถึงครอบครัวไทยนั้นเพิ่มขึ้นเพียง 3 เท่า และยิ่งเมื่อดูเป็นรายหมู่บ้าน เราจะพบว่ารายได้ของแต่ละหมู่บ้านก็เพิ่มขึ้นไม่เท่ากัน รายได้ของหมู่บ้านที่ 10 นั้นโตขึ้นราว 3.2 เท่า ในขณะที่รายได้ของหมู่บ้านที่ 1 นั้นเพิ่มขึ้นไม่ถึง 3 เท่าเมื่อเทียบกับเมื่อ 25 ปีที่แล้ว เป็นผลให้รายได้ของ 2 หมู่บ้านนี้ยิ่งแตกต่างและทิ้งห่างกันไปเรื่อยๆ จนหมู่บ้านที่ 1 ยากที่จะตามทันได้ (ดูรายละเอียดหน้า 5)

ข้อเท็จจริงที่ 2: ครอบครัวส่วนใหญ่ในหมู่บ้านที่ 1 ที่เป็นหมู่บ้านที่จนที่สุด คือครอบครัวที่มีคนชราเป็นหัวหน้าครอบครัว ไม่ใช่ชาวนา หรือเกษตรกรอย่างที่เคยเข้าใจกันทั่วไป ครอบครัวคนชราที่มีอยู่ราว 40% มีรายได้หลักมาจากเงินที่ลูกหลานส่งมาให้ ที่กลายมาเป็นสิ่งที่พบเห็นทั่วไปในครอบครัวไทยในชนบท ส่วน 40% ของครอบครัวในหมู่บ้านที่ 10 ทำอาชีพเฉพาะทางอย่างหมอ หรือวิศวกร อีก 12% เป็นเจ้าของธุรกิจ หรือเป็นเถ้าแก่ นอกจากนี้การเป็นเกษตรกรก็ไม่จำเป็นต้องจนเสมอไป เพราะ 9% ในหมู่บ้านนี้เป็นเกษตรกรภาคใต้ (ดูรายละเอียดหน้า 6)

ข้อเท็จจริงที่ 3: เกือบครึ่งของครอบครัวไทยมีรายได้ต่ำกว่า 15,000 บาทต่อเดือน ครอบครัวในหมู่บ้านที่ 5 ซึ่งอยู่ตรงกลางพอดีนั้นยังมีรายได้เฉลี่ยไม่ถึง 15,000 บาทต่อเดือน ในขณะที่รายได้ครอบครัวเฉลี่ยทั้งประเทศอยู่ที่ 23,000 บาท/เดือน ครอบครัวที่ได้รายได้เท่ากับรายได้เฉลี่ยจะได้อยู่ในหมู่บ้านที่ 8 ส่วนรายได้ที่ครอบครัวกลุ่มใหญ่ที่สุดราว 1 ล้านครอบครัวได้รับนั้นอยู่ที่ราว 7,000-8,000 บาทต่อเดือน โดยครอบครัวกลุ่มนี้จะกระจายอยู่ในหมู่บ้านที่ 2 และหมู่บ้านที่ 3 (ดูรายละเอียดหน้า 7)

ข้อเท็จจริงที่ 4: ความเหลื่อมล้ำจริงนั้นยิ่งแย่กว่าที่รายงานทั่วไปอย่างน้อย 25% เพราะข้อมูลรายได้ของหมู่บ้านที่รวบอย่างหมู่บ้านที่ 9 และ 10 นั้นสำรวจไม่ครบ โดยหายไปเกือบ 1 ล้านล้านบาท ถ้ารวมรายได้ที่หายไปนี้กลับเข้าไปจะทำให้ช่องว่างระหว่างรายได้ของหมู่บ้านที่ 9 และหมู่บ้านที่ 10 เทียบกับหมู่บ้านที่ 1 และ 2 นั้นเพิ่มขึ้น 25% และทำให้อันดับด้านความเหลื่อมล้ำของไทยเมื่อเทียบกับประเทศอื่นๆ ร่วงลงไปกว่า 10 อันดับ (ดูรายละเอียดหน้า 8)

ข้อเท็จจริงที่ 5: ความเหลื่อมล้ำด้านความมั่งคั่งไทยอยู่อันดับท้าย ๆ ของโลก ถ้ารายได้ของทุกหมู่บ้านรวมกันเท่ากับ 100 บาท จะอยู่ที่หมู่บ้านที่ 10 ถึง 38 บาท อยู่ที่หมู่บ้านที่ 1 เพียง 2 บาท ส่วนทรัพย์สิน (หลังหักหนี้สินแล้ว) ถ้าสมมติให้มีมูลค่ารวมกันทั้งประเทศมูลค่า 100 บาท หมู่บ้านที่ 10 นั้นมีส่วนแบ่งถึง 57 บาท ส่วนหมู่บ้านที่ 1 นั้นมีหนี้มากกว่าทรัพย์สิน ถ้าที่ดินทั่วประเทศมี 100 ไร่ หมู่บ้านที่ 10 เป็นเจ้าของที่ดินรวม 60 ไร่ ในขณะที่หมู่บ้านที่ 1 มีไม่ถึงไร่ ไม่น่าแปลกใจที่ความเหลื่อมล้ำด้านความมั่งคั่งไทยอยู่อันดับท้าย ๆ ของโลก (ดูรายละเอียดหน้า 10)

ข้อเท็จจริงที่ 6: ทรัพย์สินเฉลี่ยของครอบครัวสส. รวยกว่าอีก 99.999% ของครอบครัวไทย เราอาจจะคิดว่าสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรนั้นควรจะต้องเป็นตัวแทนของแต่ละหมู่บ้าน แต่ในความเป็นจริงแทบทุกครอบครัวของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรนั้นอยู่ในหมู่บ้านที่ 10 และเกือบจะเป็นบ้านที่มั่งมีที่สุดในหมู่บ้าน ทรัพย์สินรวมของครอบครัวสส. 500 ครอบครัวนั้นเท่ากับทรัพย์สินของ 2 ล้านครอบครัว (ดูรายละเอียดหน้า 11)

ข้อเท็จจริงที่ 7: นอกจากรายได้และทรัพย์สินยังมีความเหลื่อมล้ำด้านอื่น ๆ เช่น การศึกษา สาธารณสุข นอกจากหมู่บ้านที่ 10 จะมีรายได้ และทรัพย์สินสูงกว่าหมู่บ้านที่ 1 มากๆแล้ว ลูกหลานของครอบครัวในหมู่บ้านที่ 10 ยังได้เรียนโรงเรียนดีกว่า มีโอกาสได้เรียนต่อปริญญาตรีมากกว่าเด็กจากหมู่บ้านที่ 1 ถึง 3 เท่า แม้แต่การศึกษาขั้นพื้นฐานที่ควรได้รับเท่าเทียมกัน เด็กจากหมู่บ้านที่ 10 ยังสอบผ่านการทดสอบระดับนานาชาติ (PISA) มากกว่าเด็กจากหมู่บ้านที่ 1 ถึง 2 เท่า (ดูรายละเอียดหน้า 12)

ข้อเท็จจริงที่ 8: ความเหลื่อมล้ำที่สำคัญที่สุดที่ควรแก้ คือความเหลื่อมล้ำด้านโอกาส เป็นเรื่องเข้าใจได้ว่าเราคงไม่สามารถทำให้ทุกคนรายได้เท่ากัน และอยู่ในหมู่บ้านเดียวกันหมด แต่สิ่งที่ต้องทำคือทำให้คนรู้สึกว่ายังมีโอกาสที่จะได้ย้ายไปสู่หมู่บ้านที่สูงกว่า (ดูรายละเอียดหน้า 13)

โดยรายละเอียดของแต่ละข้อเท็จจริงจะอยู่ในส่วนถัดไป

ข้อเท็จจริงที่ 1:

ปัญหาความเหลื่อมล้ำไม่ได้ดีขึ้นเลย จากเมื่อสามทศวรรษที่ผ่านมา

เมื่อ พ.ศ. 2529 ครอบครัวที่จนที่สุด 10% เคยมีรายได้เฉลี่ยที่ 1,429 บาทต่อเดือน ครอบครัวที่รวยที่สุด 10% นั้นเคยได้รายได้เฉลี่ยที่ 28,808 บาทต่อเดือน

ผ่านมา 25 ปี รายได้ของครอบครัวที่รวยที่สุดโตขึ้นกว่า 3 เท่า เพิ่มขึ้นเป็น 90,048 บาท/เดือน ในขณะที่ รายได้ของครอบครัวที่จนที่สุดเพิ่มไม่ถึง 3 เท่า มีรายได้เฉลี่ยรายเดือนละ 4,266 บาท แสดงว่ากลุ่มครอบครัวที่มีรายได้น้อยไล่ตามกลุ่มรายได้สูงไม่ทัน

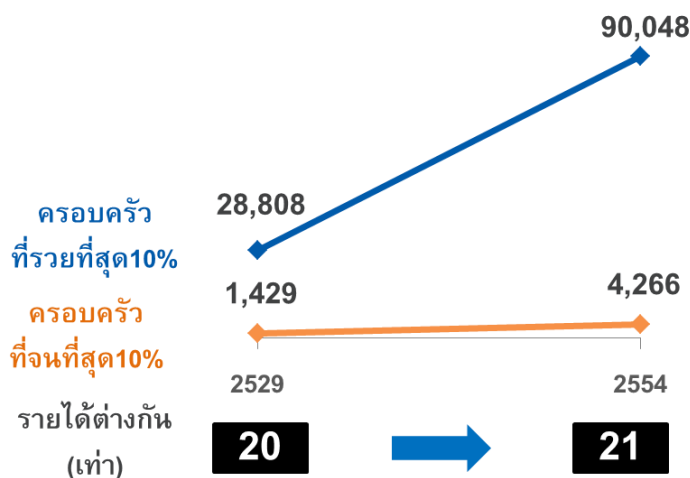
ช่องว่างของรายได้ไม่ได้ลดลงเลย จากเมื่อสามทศวรรษที่ผ่านมา ความแตกต่างทางรายได้ของครอบครัวที่รวยที่สุด 10% กับครอบครัวที่จนที่สุด 10% นั้นเคยอยู่ที่ประมาณ 20 เท่า แต่เพิ่มเป็น 21 เท่า ในปี 2554 เท่ากับว่าครอบครัวในหมู่บ้านที่ 1 ต้องทำงานถึง 21 เดือน หรือเกือบ 2 ปี เพื่อให้มีรายได้เท่ากับที่ครอบครัวในหมู่บ้านที่ 10 หามาได้ใน 1 เดือน

2

ช่องว่างของรายได้ระหว่างคนรวยกับคนจนเพิ่มขึ้น จาก 20 เป็น 21 เท่าจากเมื่อสามทศวรรษที่แล้ว

ความแตกต่างทางรายได้ของครอบครัวที่จนที่สุด 10% กับครอบครัวที่รวยที่สุด 10% ในปี 2529 และ 2554

หน่วย: บาท/เดือน (ปรับผลเงินเพื่อโดยใช้ราคาปี 2554)

ที่มา: การสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือนปี 2529 และ 2554

ข้อเท็จจริงที่ 2:

กลุ่มใหญ่สุดในครอบครัวคนจนคือครอบครัวคนชรา ส่วนครอบครัวคนรวยมีอาชีพเฉพาะทางกับเจ้าของธุรกิจ

ถ้าเราลองทำการสำรวจในกลุ่มครอบครัวที่จนที่สุด 10% ที่ประกอบไปด้วย 2 ล้านครอบครัว เราจะพบว่า กว่า 40% ของครอบครัวในกลุ่มนี้มีคนชราเป็นหัวหน้าครอบครัว โดยมีรายได้หลักมาจากเงินที่ลูกหลานส่งมาให้ รองลงมา อีกประมาณ 25% เป็นครอบครัวเกษตรกร อีกราว 6% เป็นครอบครัวของคนประกอบอาชีพอิสระอย่าง พ่อค้า แม่ค้า ในกลุ่มครอบครัวที่จนที่สุด 10% นี้ มี 44% เป็นคนอีสาน อีก 30% อยู่ในภาคเหนือ แต่คนกรุงเทพฯ น้อยมากเพียง 2%

กลุ่มใหญ่ที่สุดของครอบครัวที่รวยที่สุด 10% เป็นครอบครัวที่ประกอบอาชีพเฉพาะทางอย่าง หมอหรือวิศวกร คิดเป็นสัดส่วนเกือบ 40% ของครอบครัวในกลุ่มนี้ อีก 12% เป็นเจ้าของธุรกิจหรือเถ้าแก่ ที่น่าสนใจคือราว 9% ของกลุ่มครอบครัวร่ำรวยนี้เป็นเกษตรกรจากภาคใต้ แสดงว่าการเป็นเกษตรกรนั้นไม่จำเป็นต้องจนเสมอไป ส่วนในแง่ถิ่นที่อยู่ เกือบ 30% ของครอบครัวที่รวยที่สุด 10% นี้ อยู่ในกรุงเทพฯ อีก 22% อยู่ในภาคอีสาน และอยู่ในภาคเหนือน้อยที่สุดเพียง 10%

3

กลุ่มใหญ่สุดในครอบครัวคนจนคือครอบครัวคนชรา ส่วนครอบครัวคนรวยมีอาชีพเฉพาะทางกับเจ้าของธุรกิจ

40% มีคนชราเป็นหัวหน้าครอบครัว
25% เป็นครอบครัวเกษตรกร

หมู่บ้านที่

1

2

3

4

5

6

7

8

9

10

ครอบครัวที่จนที่สุด 10%
มีรายได้เฉลี่ย 4,300 บ./เดือน

40% มีอาชีพเฉพาะทาง
12% เป็นเจ้าของธุรกิจหรือเถ้าแก่

หมู่บ้านที่

10

ครอบครัวที่รวยที่สุด 10%
มีรายได้เฉลี่ย 90,000 บ./เดือน

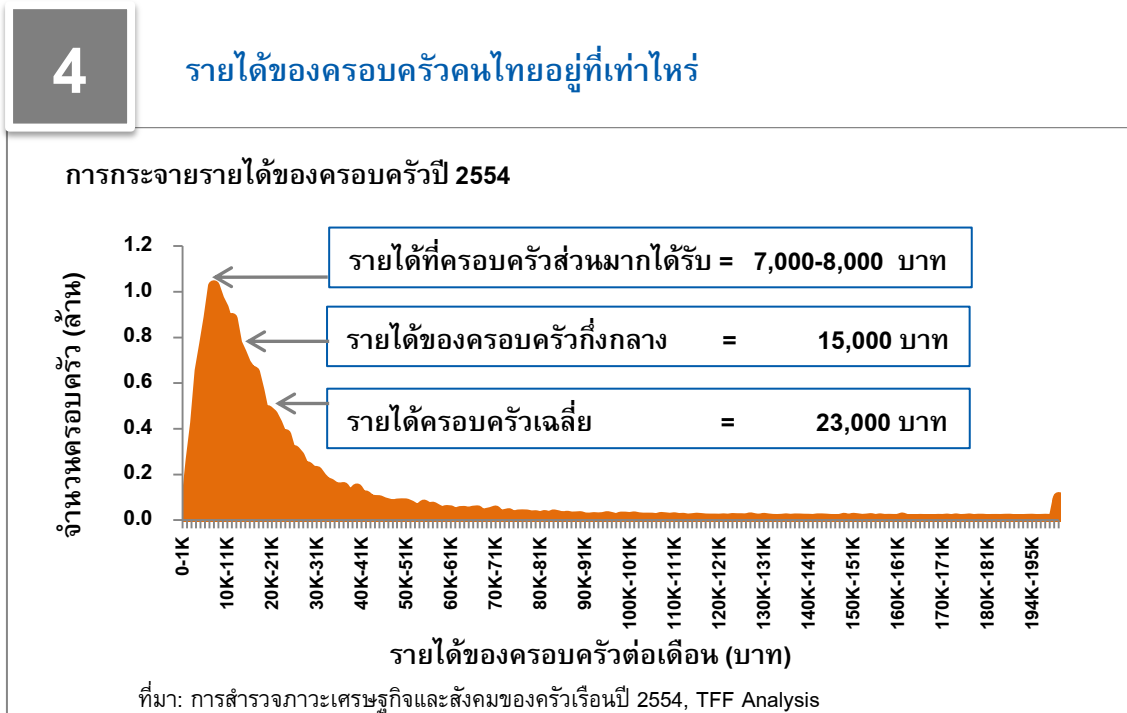
ข้อเท็จจริงที่ 3:

เกือบครึ่งของครอบครัวไทยมีรายได้น้อยกว่า 15,000 บาท/เดือน

ถ้ามีใครถามว่ารายได้ของครอบครัวคนไทยประมาณกี่บาทต่อเดือน ตัวเลขแรกที่คนมักจะนึกถึงก็คือรายได้เฉลี่ย รายได้เฉลี่ยครอบครัวไทยตกประมาณ **23,000 บาทต่อเดือน** แต่ตัวเลขนี้จะเป็นตัวแทนของรายได้ครอบครัวของคนทั้งประเทศหรือไม่ ณ รายได้เฉลี่ยที่ 23,000 บาท เราพบว่า มีเพียงครอบครัวไม่ถึง 30% ที่มีรายได้สูงกว่า และคนส่วนมากราว 2 ใน 3 ได้รายได้ที่น้อยกว่านี้

แต่ถ้าจะดูระดับรายได้ที่มี 50%ของครอบครัวทั้งประเทศที่มีรายได้น้อยกว่า ในขณะที่เดียวกันก็มีครอบครัวอีก 50% ที่ได้รายได้มากกว่าก็ต้องดูที่ **รายได้กึ่งกลาง** ซึ่งอยู่ที่ประมาณ **15,000 บาทต่อเดือน** ซึ่งเป็นรายได้ของครอบครัวที่อยู่กึ่งกลางระหว่างครอบครัวที่จนที่สุด และครอบครัวที่รวยที่สุด การที่รายได้กึ่งกลางนี้ต่ำกว่ารายได้เฉลี่ยนั้นก็แสดงให้เห็นว่าครอบครัวที่มีรายได้สูงที่เป็นกลุ่มเล็กๆ นั้นมีรายได้ที่สูงมากๆ เมื่อเทียบกับครอบครัวส่วนใหญ่ แต่นี่ก็ยังไม่ใช่รายได้ที่ครอบครัวส่วนมากได้รับ เพราะ ณ รายได้ 15,000-16,000 บาทนั้นมีเพียง 7 แสนครอบครัว ที่มีรายได้อยู่ในช่วงเดียวกับรายได้กึ่งกลางนี้

มีครอบครัวที่ได้รายได้ระหว่าง **7,000 - 8,000 บาทมากที่สุด** ซึ่งมีราว 1.1 ล้านครอบครัว ถ้าดูจากรูปข้างล่าง ก็คือช่วงรายได้ที่เป็นจุดสูงสุดของกราฟนั่นเอง ถ้าเราเพิ่มความกว้างของช่วงเป็น 5,000-10,000 บาท ก็จะรวมครอบครัวเกือบ 1 ใน 4 ของครอบครัวทั้งหมด

ข้อเท็จจริงที่ 4:

ความเหลื่อมล้ำที่แท้จริงแยกว่าที่รายงานทั่วไปอย่างน้อย 25%

ข้อมูลรายได้ครอบครัวที่ใช้กันอยู่ทั่วไปในการรายงานเรื่องความเหลื่อมล้ำนั้น มาจากการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน (Household Socio-Economic Survey หรือ SES) ซึ่งสำรวจโดยสำนักงานสถิติแห่งชาติ เมื่อนำรายได้ครัวเรือนจากการสำรวจทั้งหมดมารวมกัน จะอยู่ที่ประมาณ 6.4 ล้านล้านบาท แต่สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ หรือสภาพัฒน์ ก็มีการประมาณการรายได้ของครัวเรือนทั้งประเทศเช่นกันเพื่อนำมาประมาณการจีดีพี พบว่ารายได้ครัวเรือนไทยนั้นสูงถึง 7.3 ล้านล้านบาท ซึ่งต่างจากที่สำรวจได้เกือบ 1 ล้านล้านบาท หรือหายไปราว 14% ของรายได้ครัวเรือนที่ได้จากการสำรวจ

รายได้ส่วนที่หายไปเกือบ 1 ล้านล้านบาทตกสำรวจจากครอบครัวที่มีฐานะ การสำรวจไม่ได้ให้ภาพที่ครบถ้วนของฐานะการเงินของครอบครัวคนรวย ข้อมูลจากนิตยสาร Forbes ที่รวบรวมข้อมูลมูลค่าทรัพย์สินของ 50 มหาเศรษฐีไทยทั้งที่เป็นมูลค่าหุ้นในบริษัทต่างๆ มูลค่าอสังหาริมทรัพย์ เงินสด และทรัพย์สินอื่นๆ รวมทั้งยอดหนี้ เมื่อนำมูลค่าทรัพย์สินที่หักลบหนี้สินออกไปแล้วของ 50 มหาเศรษฐีไทยมาเฉลี่ยจะพบว่ามีมูลค่าสูงถึง 5.2 หมื่นล้านบาท รวยกว่าที่ครอบครัวที่รวยที่สุดที่ทำการสำรวจมาได้ถึง 250 เท่า เพราะที่สำรวจมาได้นั้นครอบครัวที่รวยที่สุดมีทรัพย์สินแค่ 200 ล้านบาทและมีรายได้ 7 ล้านบาทต่อเดือน

ในขณะที่ข้อมูลรายได้จากเงินปันผลที่อยู่ในรายงานซึ่งจัดทำโดยวารสารการเงินการธนาคาร ร่วมกับคณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ได้ระบุไว้ว่าผู้ที่ได้รับเงินปันผลจากหุ้นมากที่สุด 50 อันดับแรกนั้นได้รับเงินปันผลเฉลี่ยสูงถึง 190 ล้านบาทต่อปี ซึ่งเพียงรายได้จากเงินปันผลหุ้นอย่างเดียวก็มากกว่าตัวเลขรายได้ที่รวมจากทุกๆ แหล่งของครอบครัวที่รวยที่สุดจากการสำรวจถึง 2 เท่า

การที่ข้อมูลรายได้ที่สำรวจมาไม่ครบแล้วขาดรายได้ของครอบครัวที่มีฐานะนั้น แสดงว่าความเหลื่อมล้ำของจริงนั้นต้องสูงกว่าที่รายงานอยู่ทุกวันนี้แน่นอน

รายได้เกือบ 1 ล้านล้านบาทที่ตกสำรวจไปนั้น อาจจะกระจุกอยู่ที่มหาเศรษฐี 50 คน หรืออาจจะอยู่เศรษฐีหุ้น 500 คนก็ได้ แต่เพื่อให้เราแน่ใจ และเพื่อให้เราสามารถเปรียบเทียบกับต่างประเทศได้ เราจะให้รายได้ส่วนที่หายไปนั้นกระจายอยู่กับ 4 ล้านครอบครัว หรือ รายได้ของกลุ่มครอบครัวที่รวยที่สุด 20%

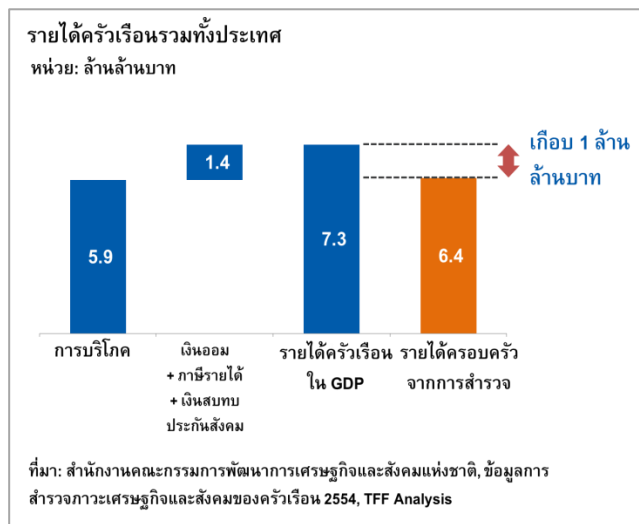

ถ้าเรานำรายได้เกือบ 1 ล้านล้านบาทกลับมารวมเข้าไปในกลุ่มที่รวยที่สุด 20 % ผลที่เกิดขึ้นก็คือ รายได้เฉลี่ยของกลุ่มนี้จะเพิ่มขึ้นจาก 63,000 บาทต่อเดือนเป็น 80,000 บาทต่อเดือน และความแตกต่างระหว่างกลุ่มที่จนที่สุด 20 % กับรวยที่สุด 20 % จะเพิ่มขึ้นจาก 11 เป็น 14 เท่า หรือกว่า 25% ยิ่งไปกว่านั้น ด้วยตัวเลขความเหลื่อมล้ำใหม่นี้ จะทำให้อันดับด้านความเหลื่อมล้ำของประเทศไทยเมื่อเทียบกับ 157 ประเทศทั่วโลกยิ่งแย่ลงไปกว่า 10 อันดับอีกด้วย คือ จากเดิมอยู่ที่อันดับ 121 ไทยจะตกลงไปอยู่ที่อันดับ 135 ใกล้เคียงกับสวาซีแลนด์ และเอล ซัลวาดอร์

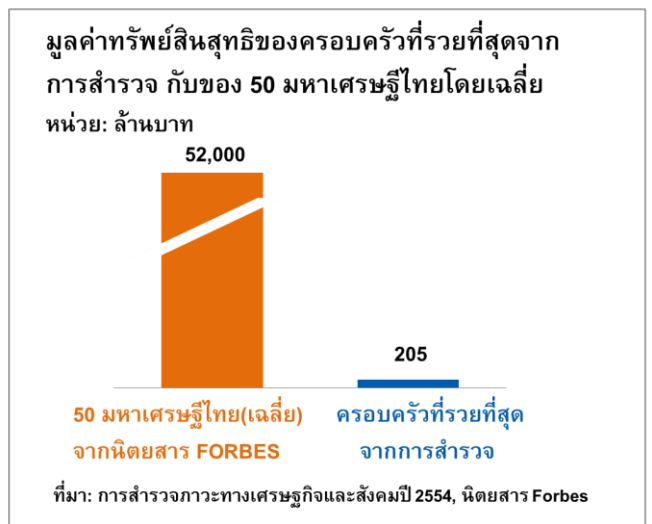
5

ความเหลื่อมล้ำที่แท้จริงแย่กว่าที่รายงานอย่างน้อย 25%

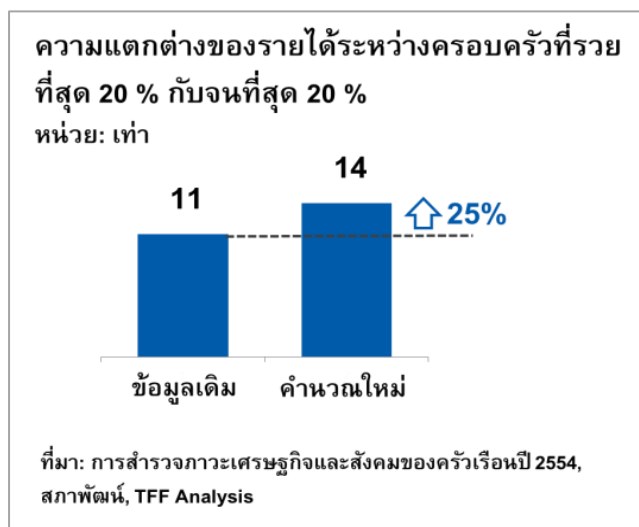
ข้อมูลรายได้หายไปเกือบ 1 ล้านล้านบาท

ข้อมูลที่หายไป หายไปจากครอบครัวที่มีฐานะ

ความเหลื่อมล้ำจริงจะสูงกว่าที่รายงานทั่วไปอย่างน้อย 25%...

และทำให้อันดับความเหลื่อมล้ำด้านรายได้ของไทย แย่ลงไปกว่า 10 อันดับ

อันดับ	ประเทศ	ความแตกต่างของรายได้ระหว่างครอบครัวที่รวยที่สุด 20% และจนที่สุด 20%
อันดับ 1	ญี่ปุ่น	3.4 เท่า
...		
อันดับ 52	เวียดนาม	5.9 เท่า
อันดับ 63	อินโดนีเซีย	6.3 เท่า
อันดับ 94	ฟิลิปปินส์	8.3 เท่า
อันดับ 121	ไทย	11.3 เท่า
อันดับ 124	มาเลเซีย	11.3 เท่า
...		
อันดับ 134	สวาซีแลนด์	14.0 เท่า
อันดับ 135	เอลซัลวาดอร์	14.1 เท่า
...		
อันดับ 136	เอลซัลวาดอร์	14.3 เท่า
...		
อันดับ 148	บราซิล	20.1 เท่า

ที่มา: World Bank, TFF Analysis

ข้อเท็จจริงที่ 5:

ความเหลื่อมล้ำด้านความมั่งคั่งไทยอยู่เกือบอันดับสุดท้ายของโลก

ความเหลื่อมล้ำด้านความมั่งคั่งของไทยอยู่อันดับ 162 จาก 174 ประเทศ จากการจัดอันดับความเหลื่อมล้ำด้านความมั่งคั่งของ Credit Suisse ในรายงาน Global Wealth Databook ที่ทำการรวบรวมข้อมูลทรัพย์สินสุทธิจากแหล่งต่างๆ ความเหลื่อมล้ำด้านความมั่งคั่งของไทยนั้นสูงและจัดอยู่ในอันดับท้ายๆ ของโลกคืออันดับ 162 จาก 174 ประเทศ ใกล้เคียงกับ เวเนซุเอลา (161) และ อินโดนีเซีย (163) ส่วนในเอเชีย ญี่ปุ่นเหลื่อมล้ำน้อยสุด (11) มาเลเซียอันดับดีกว่าไทยเล็กน้อย (159)

วิธีหนึ่งที่จะดูการกระจุกตัวของรายได้และทรัพย์สิน คือดูสัดส่วนการถือครอง ครอบครัวที่รวยที่สุด 10% นั้นมีสัดส่วนรายได้ต่อรายได้ครอบครัวทั่วประเทศมากถึง 38 % ด้านความมั่งคั่งยิ่งเหลื่อมมากกว่า มูลค่าทรัพย์สินของกลุ่มที่มั่งคั่งที่สุด 10% เป็นเจ้าของทรัพย์สินสุทธิมูลค่า 57% ของทรัพย์สินสุทธิรวม¹ ในขณะที่หมู่บ้านที่ 1 มีทรัพย์สินสุทธิติดลบ คือหนี้สินมากกว่าทรัพย์สิน ยิ่งถ้าดูทรัพย์สินเป็นรายตัว ก็ยิ่งชัด 10% ของเจ้าของที่ดินที่มีที่ดินมากที่สุดถือครองที่ดินเป็นสัดส่วนถึง 60% ของที่ดินทั้งหมด² ส่วนบัญชีเงินฝากก็พบว่าเกือบ 10% ของบัญชีที่มียอดเงินฝากสูงสุด มีเงินในบัญชีรวมสูงกว่า 93%³

¹ ปรับปรุงข้อมูลทรัพย์สินสุทธิจากการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคม โดยการเพิ่มส่วนต่างระหว่างทรัพย์สินสุทธิของมหาเศรษฐี 50 คน จากข้อมูลในนิตยสาร Forbes กับทรัพย์สินสุทธิจากการสำรวจ โดยเพิ่มเข้าไปในกลุ่มครอบครัวที่รวยที่สุด 10%

² การถือครองที่ดินเป็นข้อมูลเฉพาะที่ดินที่มีโฉนดที่ถือครองโดยทั้งนิติบุคคล และบุคคลธรรมดา

³ นับตามจำนวนบัญชีเงินฝากซึ่งรวมบัญชีของทั้งนิติบุคคลและบุคคลธรรมดา หนึ่งคนสามารถมีบัญชีได้มากกว่า 1 บัญชี

ข้อเท็จจริงที่ 6:

ทรัพย์สินเฉลี่ยของครอบครัวของสส. แต่ละครอบครัวรวยกว่าอีก 99.999% ของครอบครัวไทย

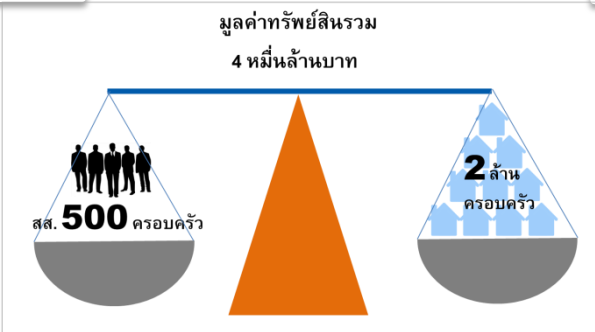
สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรนั้นแปลตรงตัวก็คือคนที่เป็นตัวแทนของประชาชน แต่ถ้าเรามาดูฐานะของ ส.ส. แล้วกลับหน้าตาไม่เหมือนฐานะของประชาชนทั่วไปสักเท่าใด บรรดา(อดีต) ส.ส. ของไทย จำนวน 500 คนที่ได้รับเลือกตั้งมาเมื่อปี 2554 นั้น มีทรัพย์สินโดยเฉลี่ยแล้ว สส.แต่ละครอบครัวนั้นมี ทรัพย์สินเฉลี่ย 81 ล้านบาท มากกว่ามูลค่าทรัพย์สินของ 99.999 % ของครอบครัวไทย ซึ่งถ้านำ ทรัพย์สินทั้งหมดของ 500 ครอบครัวส.ส. มารวมกันจะมีมูลค่าประมาณ 4 หมื่นล้านบาท ซึ่ง มากพอ ๆ กับทรัพย์สินของเกือบ 2 ล้านครอบครัวรวมกัน

เมื่อเปรียบเทียบกับประเทศอื่น ข้อมูลทรัพย์สินของนักการเมืองที่พอจะนำมาเปรียบเทียบกันได้คือ มูลค่าทรัพย์สินของบรรดาผู้นำประเทศต่าง ๆ สำหรับประเทศไทยก็คือนายกรัฐมนตรี จะพบว่าถ้า เราลองเปรียบเทียบระหว่างมูลค่าทรัพย์สินสุทธิของนายกรัฐมนตรี กับของคนที่มียุทธศาสตร์สุทธิ อยู่กึ่งกลาง (คืออยู่ตรงกลางระหว่างคนที่มียุทธศาสตร์สุทธิตั้งแต่สูงสุด กับคนที่มีน้อยที่สุด) เราก็จะ พบว่า ผู้นำประเทศของไทยนั้นมีมูลค่าทรัพย์สินสูงกว่าคนที่มียุทธศาสตร์สุทธิอยู่กึ่งกลางถึง 9,000 เท่า ซึ่งก็สูงมากเมื่อเทียบกับประเทศอื่น ๆ เช่น อินเดีย(2,000เท่า) ฟิลิปปินส์ (600 เท่า)

บรรดาผู้กำหนดนโยบายทั้งหลายมีฐานะที่ไม่ใกล้เคียงกับประชาชนส่วนใหญ่ที่พวกเขาจะเป็นตัวแทน ให้ นี่อาจจะเป็นเหตุผลหนึ่งที่ปัญหาความเหลื่อมล้ำไม่ได้ถูกแก้ไขเสียที

8

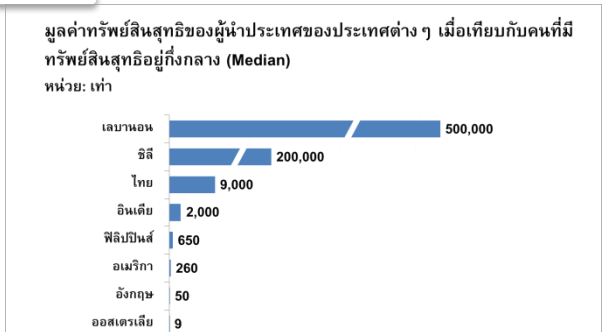
ทรัพย์สินรวมของสส. 500 ครอบครัว เท่ากับของ 2 ล้านครอบครัวไทย

ที่มา: สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ, Global Wealth Databook2013, TFF Analysis

9

ทรัพย์สินของนายกรัฐมนตรีเมื่อเทียบกับคนที่มียุทธศาสตร์สุทธิอยู่กึ่งกลางต่างกัน 9,000 เท่า

ที่มา: ทรัพย์สินสุทธิของผู้นำ จาก www.forbes.com, www.theRichest.com, มูลค่าสินทรัพย์ของคนที่อยู่กึ่งกลางจากGlobal Wealth Databook2013, TFF Analysis

ข้อเท็จจริงที่ 7:

นอกจากรายได้ และทรัพย์สิน ยังมีความเหลื่อมล้ำในมิติอื่น ๆ เช่น การเข้าถึงการศึกษา สาธารณสุขที่มีคุณภาพ

จริงอยู่ว่าประชาชนเกือบทั้งประเทศสามารถเข้าถึงทั้งบริการการศึกษาและสาธารณสุขอย่างถ้วนหน้าแล้วในปัจจุบัน แต่ความเป็นจริง ยังมีความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงบริการการศึกษาและสาธารณสุขที่มีคุณภาพ

แต่โอกาสของเด็กแต่ละคนไม่เท่ากัน โอกาสที่เด็กจากครอบครัวที่รวยที่สุด 20% จะได้รับการศึกษาในระดับปริญญาตรีมากกว่าเด็กจากครอบครัวที่จนที่สุด 20% ถึง 3 เท่า หรือแม้กระทั่งการศึกษาขั้นพื้นฐานซึ่งเด็กแต่ละคนควรจะได้รับอย่างเท่าเทียมและมีคุณภาพ แต่ถ้าหากเราดูจากคะแนน PISA ซึ่งเป็นการประเมินผลสอบนานาชาติ ที่วัดกับเด็กอายุ 15 ปีทั่วประเทศ จะพบว่า เด็กจากครอบครัวที่รวยที่สุด 20% มีโอกาสผ่านเกณฑ์คะแนนเฉลี่ยวิชาเลขมากกว่าเด็กจากครอบครัวที่จนที่สุด 10% กว่า 2 เท่า

ส่วนในด้านคุณภาพของบริการสาธารณสุขก็พบว่ามีความเหลื่อมล้ำกันอยู่ระหว่างภาค ด้วยความที่ทรัพยากรด้านการรักษาพยาบาลนั้นมากกระจุกตัวอยู่ในกรุงเทพ ในขณะที่หมอ 1 คนดูแลผู้ป่วยในกรุงเทพ น้อยกว่า 1,000 คน แต่หมอ 1 คนในภาคอีสานนั้น จะต้องดูแลคนไข้มากถึง 5,000 คน นอกจากนี้ ในกรุงเทพ มีเครื่อง MRI ที่ใช้ในการวินิจฉัยโรคมากกว่าโรงพยาบาลในภาคอีสานถึง 9 เท่า (เมื่อเทียบกับจำนวนประชากร)

10

ยังมีความเหลื่อมล้ำด้านโอกาสในการเข้าถึงการศึกษาและสาธารณสุขที่มีคุณภาพ

โอกาสด้านบริการการศึกษาที่มีคุณภาพ

3

เท่า

คือโอกาสที่จะได้เรียนต่อปริญญาตรี ระหว่างเด็กจากครอบครัวที่รวยที่สุด 20% กับเด็กจากครอบครัวที่จนที่สุด 20%

2

เท่า

คือ โอกาสที่จะสอบผ่านเกณฑ์ขั้นต่ำวิชาเลขของการสอบ PISA ระหว่างเด็กจากครอบครัวที่รวยที่สุด 20% และเด็กจากครอบครัวที่จนที่สุด 20%

ที่มา: การสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน 2554, Program of International Student Assessment 2012, TFF Analysis

โอกาสด้านบริการสาธารณสุขที่มีคุณภาพ

5

เท่า

คือจำนวนหมอต่อบริการระหว่าง โรงพยาบาลในกรุงเทพ และในภาคอีสาน

9

เท่า

คือจำนวนเครื่อง MRI ต่อบริการระหว่าง โรงพยาบาลในกรุงเทพ และในภาคอีสาน

ที่มา: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, TFF Analysis

ข้อเท็จจริงที่ 8:

ความเหลื่อมล้ำที่สำคัญที่สุดที่ควรแก้คือความเหลื่อมล้ำด้านโอกาส

จากที่กล่าวมาทั้งหมด จะเห็นว่าความเหลื่อมล้ำนั้นสูงมาก และคงเป็นไปไม่ได้ที่จะทำให้ทุกคนมีรายได้เท่ากันหมด แต่สิ่งที่เราน่าจะทำได้และควรจะทำให้ได้ก็คือ เราควรจะต้องทำให้ทุกคนมีโอกาสเท่าเทียมกันมากขึ้นในการที่จะยกระดับรายได้ของตัวเอง ซึ่งสิ่งที่ทำหน้าที่ดังกล่าวได้ก็คือการสร้างโอกาสที่เท่าเทียมกันในการเข้าถึงบริการของภาครัฐ อย่างการศึกษาและบริการสาธารณสุขที่มีคุณภาพ โดยการศึกษาที่มีคุณภาพนั้นจะเป็นตัวช่วยให้คนสามารถยกระดับตัวเองไปสู่บันไดรายได้ในขั้นที่สูงขึ้น ในขณะที่บริการด้านสาธารณสุขที่มีคุณภาพนั้น จะทำให้คนมีศักยภาพเพิ่มที่ในการทำมาหาเลี้ยงชีพ การสร้างโอกาสให้กับทุกๆ คนโดยเท่าเทียมจะมีส่วนช่วยบรรเทาปัญหาความขัดแย้งที่เกิดจากความรู้สึกเหลื่อมล้ำของคนในสังคมได้

ในรายงาน The Growth Report โดย Commission on Growth and Development ซึ่งจัดทำโดยธนาคารโลก และองค์กรเพื่อการพัฒนาในประเทศต่าง ๆ ได้รวบรวมสังเคราะห์ความคิดของ 19 ผู้นำประเทศและอดีตนายกรัฐมนตรี และได้ข้อสรุปที่น่าสนใจเกี่ยวกับความแตกต่างระหว่างความเหลื่อมล้ำด้านรายได้และทรัพย์สิน กับความเหลื่อมล้ำด้านโอกาสไว้ว่า

“ความเหลื่อมล้ำทั้ง 2 แบบเป็นสิ่งที่ต้องได้รับการแก้ไข แต่ความไม่เท่าเทียมกันในแบบแรกยังเป็นเรื่องพอรับได้ เพราะระบบตลาดจะเป็นกลไกที่ทำให้แต่ละคนได้รับผลลัพธ์ต่างกันตามความสามารถ ทรายใดที่รัฐยังเข้ามาควบคุมไม่ให้ความแตกต่างมากจนเกินไป แต่สำหรับความไม่เท่าเทียมกันด้านโอกาสนั้นมีแต่ผลเสีย หากความเหลื่อมล้ำนี้เกิดขึ้นกับคนต่างชาติพันธุ์ ศาสนา วรณะ หรือเพศใดเพศหนึ่ง ความอยุติธรรมเช่นนี้จึงขัดต่อความสงบสุขของสังคมและก่อให้เกิดความไม่สงบทางการเมืองได้ อันเป็นผลให้เกิดความแตกแยก และยิ่งทำให้การพัฒนาเศรษฐกิจชะงักงัน”

Commission on Growth and Development (2011)

เปรียบกับการวิ่งแข่ง ผลแพ้ชนะนั้นเป็นเรื่องที่ยอมรับกันได้ตามกติกาว่าคนที่วิ่งเร็วที่สุด และเข้าเส้นชัยก่อนเป็นผู้ชนะ แต่ถ้าหากโอกาสของแต่ละคนไม่เท่ากัน นั่นหมายถึงการที่แต่ละคน มีจุดเริ่มต้นที่ไม่เท่ากัน คนที่ถึงเส้นชัยก็ไม่จำเป็นต้องวิ่งเร็วที่สุดเสมอไป ยิ่งโอกาสของคนมีความเหลื่อมล้ำกันมาก เท่ากับว่าบางคนอาจจะไม่มีโอกาสได้ลงแข่งเลยด้วยซ้ำ การสร้างโอกาสที่เท่าเทียมจึงหมายถึงการให้โอกาสทุกคนได้ลงแข่ง และเริ่มต้นจากจุดๆ เดียวกัน จะแพ้หรือชนะก็สุดแล้วแต่ความสามารถ

คณะผู้จัดทำ

ศิริกัญญา ตันสกุล

จบการศึกษาระดับปริญญาตรีและปริญญาโทสาขาเศรษฐศาสตร์จากมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และระดับปริญญาโทสาขา Economics, Markets, and Organization จาก Toulouse School of Economics มีประสบการณ์ในการทำงานวิจัยกับหลายสถาบัน เช่น สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (TDRI)

เศรษฐวุฒิ สุทธิวาทนฤพวุฒิ

จบการศึกษาระดับปริญญาตรี (เกียรตินิยมสูงสุด) จาก Swarthmore College ปริญญาโทและปริญญาเอกด้านเศรษฐศาสตร์จาก Yale University เคยร่วมงานกับบริษัท McKinsey & Co. ที่นิวยอร์ก ธนาคารโลก และกระทรวงการคลัง นอกจากนี้ยังเคยเป็นผู้บริหารระดับสูงของเครือธนาคารไทยพาณิชย์ ก่อนที่จะมาดำรงตำแหน่ง Managing Partner บริษัท ดี แอทไวเซอร์ จำกัด และประธานกรรมการบริหารสถาบันอนาคตไทยศึกษาในปัจจุบัน

เจนจิรา โสดาสิทธิ์

จบการศึกษาระดับปริญญาตรีและปริญญาโทสาขาเศรษฐศาสตร์จากมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ เคยร่วมงานในฐานะนักวิจัย ที่สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (TDRI)

ชุตินา เสนะวัต

จบการศึกษาระดับปริญญาตรี คณะวิทยาศาสตร์ เอกสถิติจากมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ และระดับปริญญาโทสาขาเศรษฐศาสตร์ธุรกิจ จากสถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ (NIDA) เคยร่วมงานกับบริษัทหลักทรัพย์ กสิกรไทย จำกัด ในตำแหน่งนักวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ และธนาคารกรุงศรีอยุธยา จำกัด ตำแหน่งนักวิเคราะห์สินเชื่อ

ณัฐเมธี สัยเวช

นักเขียนอิสระ และบรรณาธิการสำนักพิมพ์ชายขอบ เคยมีประสบการณ์ในการเป็นบรรณาธิการหนังสือ “ความเหลื่อมล้ำฉบับพกพา” และบรรณาธิการหนังสือ “Redefine Thailand: นิยามใหม่ประเทศไทย”

เกี่ยวกับสถาบันอนาคตไทยศึกษา

สถาบันอนาคตไทยศึกษา เป็นองค์กรที่จัดตั้งขึ้นภายใต้มูลนิธิที่ไม่แสวงหากำไร ก่อตั้งโดยความตั้งใจของกลุ่มนักธุรกิจ นักวิชาการและผู้นำความคิดจากหลายสาขาที่มีความห่วงใยอนาคตของประเทศไทย เพื่อดำเนินการศึกษาวิจัยและนำเสนอข้อคิดเห็นเกี่ยวกับนโยบายการพัฒนาประเทศที่มีนัยสำคัญต่อภาคธุรกิจสังคมโดยรวม โดยมีวัตถุประสงค์หลักเพื่อส่งเสริมและสนับสนุนให้เกิดการหารือและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในเชิงสร้างสรรค์จากภาคส่วนต่างๆ ของสังคม บนพื้นฐานของข้อมูลและการวิเคราะห์ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องนั้นๆ อันจะเป็นประโยชน์ต่อการกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลง รวมทั้งเกื้อหนุนการเจริญเติบโตของประเทศที่มั่นคงและยั่งยืน ตลอดจนเพื่อสร้างเครือข่ายนักคิดทั้งในระดับบุคคล องค์กร และสาธารณะ ซึ่งจะเป็นการถ่ายทอดองค์ความรู้ไปสู่แนวปฏิบัติที่เป็นรูปธรรม

โทร. 02 264 5481-3 โทรสาร 02 264 5480

อีเมล network@thailandff.org

www.thailandfuturefoundation.org

ข้อมูลที่ปรากฏอยู่ในรายงานฉบับนี้เป็นการเก็บรวบรวมจากแหล่งข้อมูลข่าวสารที่เชื่อได้ว่าน่าเชื่อถือ อย่างไรก็ตาม ภายใต้อาณัติของสถาบันอนาคตไทยศึกษา (“สถาบันฯ”) ไม่ว่าจะในฐานะองค์กร ผู้บริหาร หรือพนักงานไม่ขอรับรองและรับประกันความถูกต้องของข้อมูลหรือข้อความใดๆ ในรายงานฉบับนี้ รวมทั้งลำดับเวลา ความเป็นปัจจุบัน ความสมบูรณ์ และความเหมาะสมเพื่อวัตถุประสงค์ของรายงานฉบับนี้ ไม่ว่าจะในฐานะข้อมูลจากบุคคลที่สามหรือข้อมูลอื่นใด หากเกิดความสูญเสียหรือเสียหายแก่ผู้ใช้บริการหรือบุคคลอื่น ไม่ว่าจะจากการประมาทเลินเล่อ หรือการละเว้นทั้งหมดหรือบางส่วนในการจัดหารวบรวม ตีความ ตัดต่อ หรือเขียนรายงานนี้ ไม่ว่าจะในลักษณะใดๆ ก็ตาม สถาบันฯ จะไม่รับผิดชอบแต่อย่างใดทั้งสิ้น ความเห็นใดๆ ที่ปรากฏในรายงานฉบับนี้ถือว่าเป็นความคิดเห็นและมุมมองส่วนบุคคล โดยการตัดสินใจจะอยู่ภายใต้สมมุติฐานซึ่งอาจจะเปลี่ยนแปลงได้ ทั้งนี้ สถาบันฯ ขอสงวนสิทธิ์ที่จะเปลี่ยนแปลงข้อมูลที่อยู่ในรายงานฉบับนี้ได้โดยไม่ต้องแจ้งให้ทราบล่วงหน้าแต่อย่างใด

อนึ่ง การใช้หรือเผยแพร่เนื้อหา และ/หรือข้อมูลใดๆ ในรายงานฉบับนี้ไม่ว่าทั้งหมดหรือบางส่วนโดยไม่ได้รับอนุญาตจากสถาบันฯ ถือเป็นการต้องห้ามโดยเด็ดขาด